

Putnu Vērotājiem!

PUTNI LUBĀNA MITRĀJĀ

Iecienītākās putnu vērošanas vietas Lubāna mitrājā (kartē atzīmētas ar)

1. Zvidzes putnu vērošanas tornis – torņa ainava ir gan ezers un Zvidzes kanāls, tieši pretī vēršot skatu uz ezeru var redzēt vienīgo salu ezerā – Akmeņsalu, kur binoklī lūkojoties var manīt uz koku galiem sēžam jūras kraukļus jeb kormorānus un lielos baltos gārņus. Salā ir izvietojusies viena no lielākajām šo putnu kolonijā Latvijā, torņa otrā pusē paveras skats uz lauksaimniecības zemēm, kur gan var vērot pavasaros un rudenos zosis un gulbjus, kas barojas un atpūšas, vērigākie var saskatīt laukirbes, kā arī Zvidzes kanāla malās, seklumiņos labprāt rosās bridējputni.

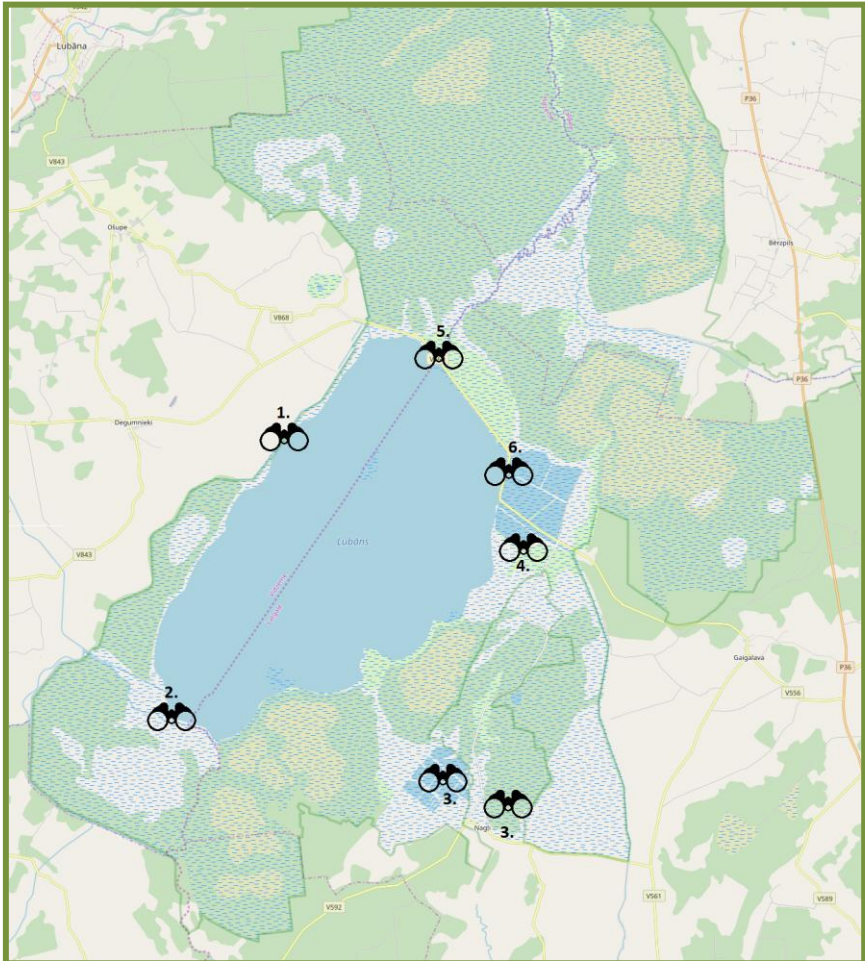
2. Dienvidu dambja putnu vērošanas tornis un ezera dienvidu apkārtnē allaž ļauj iepazīt plēsīgos putnus. Gaisā lokus met jūras ērglis un zivju ērglis, pa niedrēm medijās niedru lijas un niedru plašumu atklātajos ūdeņos var vērot ūdens putnus – cekuldūkurus un laučus, gaisā ar ķercošām skaņām liek par sevi manīt lielie ķīri un upes zīriņi. Lielajā niedru plašums sniegs iespēju arī saklausīt sugas – niedru strazdu, ceru ļauķi un citas. Skaties arī tuvumā – krūmos lakstīgalas un pelēkās dzilnas arī skatam nereti parādās.

3. Nagļu ciema apkārtnes un 4. Īdeņas zivju dīki – *Uzmanību!* Zivju dīki ir privātīpašums, lai apmeklētu zivju dīkos ir nepieciešams iepriekš sazināties ar īpašniekiem, lai neveidotos nepatīkami pārpratumi!

Zivju dīki ir vienas no labākajām vietām, lai vērotu putnus. Pavasaris un vasara ir labākās sezonas kad apmeklēt Nagļus. Arī vasaras vidū šeit var sastapt interesantas putnu sugas, kas citur Latvijā grūti atrodamas. Zivju dīkos pulcējas lieli bari lielo balto gārņu, ziemeļu un paugurknābju gulbji, kā arī zosu bari. Šeit var novērot dažādus plēsīgos putnus medijot – jūras ērglis, zivju ērglis, niedru lijas, peļu klijāns. Nolaistajos zivju dīkos un seklūdeņos koncentrējas bridējputni – puskuitālas, gugatņi, tilbītes, ķivītes, ūdeņos peld – platknābji, meža pīles, pelēkvaigu dūkuri, cekuldūkuri, lauči, pelēkās pīles, priekšķes u.c.

5. Lubāna mitrāja informācijas centra apkārtnē un Aiviekstes upe – ejot pa dambi, kas nošķir Aiviekstes upi no Lubāna ezeru. Ezerā gar niedrēm var vērot laučus, cekuldūkurus, lielos ķīrus, upes un melnos zīriņus. Niedrēs medijot lūko pēc niedru lijas. Aiviekstes pusē esi vērigs un pamani zivju dzenīti. Niedrēs ligzdo ziemeļu un paugurknābja gulbji. Ejot pa dambi ieraugi dzeltenās cielavas, krūmājos saklausī mazos svilpjus un lakstīgalas. Turpinot ceļu gar Aiviekstes upe vītolos saklausī dzenus un nokļūstot palieņu pļāvās palūkojies debesīs, varbūt manīsi medijam mazo ērgli vai peļu klijānu.

6. Ūdens tūrisma attīstības centrs „Bāka” – skatu platforma ļaus sajūst Latvijas lielākā ezera – Lubāna plašumus, zilo padebesi un to maģisko sajūtu, kad reizēm zilie padebeši un zilais ūdens saplūst kopumā un tad ezers bez robežām un kur vien veries, tur redzi Lubāna skatu un varenumu. Ezerā esošo laipu iecienījuši lielie ķīri, kaijas, savukārt skatu vēršot uz otru pusi, uz Kvāpānu zivju dīkiem, atklātajos ūdeņos un gar niedrēm ūdens putni izbaudī patīkamos dzīvošanas apstākļus – lauči, cekuldūkuri, lielie baltie gārņi, jūraskraukļi, meža pīles, gaigalas, cekulpīles, paugurknābja gulbji laiski pavada ikdienu.

PUTNU VĒROŠANAS LABAS PRAKSES PRINCIPI

- Netramdi un lieki netraucē putnus;
- Atceries, ka dabā visas putnu sugas ir vienlīdz nozīmīgas;
- Saudzē putnu dzīvesvietas;
- Cieni citu cilvēku tiesības un nepārkāp savējās;
- Pieraksti savus novērojumus;
- Dalies ar savām zināšanām pārdomāti;
- Centies uzzināt vairāk.

Dabas liegums „Lubāna mitrājs” ir lielākais iekšzemes mitrājs Latvijā ar kopējo platību – 516.32 km². Liegums izveidots 2009. gadā ar mērķi nodrošinātu lielākā Latvijas ezera, purvu, meža masīvu un vienotu mitrāju. Kompleksā pārstāvēti izcili Latvijā un Eiropas savienībā īpaši aizsargājami biotopi kā arī bagāta un daudzveidīga augu un dzīvnieku valsts. Dabas lieguma „Lubāna mitrājs” teritorijā konstatētas 257 putnu sugas (Latvijā 367 sugas). Teritorija ir iekļauta Bird International putniem nozīmīgu vietu un Ramsāres konvencijas sarakstā. Lubāna ezers un zivju dīki ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, ligzdošanas vieta 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām – mazajam ērglim, jūras ērglim, ziemeļu gulbim, griezei, ķikutam un vieta, kur sastopamas vairākas pasaulē apdraudētas putnu sugas – ķikutis, grieze, jūras ērglis, zivju ērglis, mazais ērglis u.c.

Novērojams putnu sugas:

① **Lielais dumpis** – šo Eiropā aizsargājamo, niedrājos mītošo, brūni raibo drukno putnu izdodas ieraudzīt ļoti reti. Pavisam citādi ir ar tā balsi. Piemērotos apstākļos tā dzirdama pat 5 km attālumā un nav sajauca ne ar ko citu – dobja un savdabīga, tā līdzinās skaņai, kas rodas, pūšot gaisu tukšā pudelē.

② **Lielais baltais gārnis** – vēl pirms gadiem piecpadsmit šis spodri baltais, stārķa lieluma putns Latvijā bija rets maldu viesis, un katrs šī krāšņā putna novērojums bija notikums. Šobrīd baltais gārnis ir pievienojies Latvijā ligzdojošo putnu saimei. Tāpat kā "iedzimtais" radnieks zivju gārnis, baltais gārnis pārtiek no zivīm un ir bieži novērojams medijam tās niedru tuvumā.

③ **Jūras krauklis** – 1989. gadā pirmo reizi pierādīta jūras kraukļa ligzdošana Lubānā (J. Baumanis), kopš tā laikā suga pārliecinoši ieviesusies vēl vairākās vietās Latvijā. Lubāna ezera Akmeņsalā ir izvietojusies viena no lielākajām jūras kraukļu jeb kormorānu kolonijām Latvijā.

④ **Zosis** – katru gadu caurceļošanas laikā Lubāna mitrāja teritoriju šķērso desmitiem tūkstoši šo putnu. Labākās zosu vērošanas vietas ir Degumnieku-Barkavas lauki, kā arī zivju dīķi.

⑤ **Cekuldūkuris** – lielisks peldētājs, apbrīnojams nirējs! Ienirst, briesmām draudot, spēj zem ūdens nopeldēt aptuveni 40 metrus. Faktiski visa dzīve dūkurim paiet ūdenī – uz ūdens, zem ūdens, ja neskaita ligzdošanas laiku. Ļoti skaistas un graciozas ir cekuldūkuru „kāzu” rotaļas.

⑥ **Laucis** – parasts ligzdotājs un caurceļotājs. Stāvošu ūdeņu iemītnieks, tas dzīvo aizaugušos saldūdens ezeros un dīķos. Galvenā barība ir augi, tomēr tas ir visēdājs. Barojas gan ūdenī uz ūdens virsmas vai ienirstot, gan uz sauszemes. Skaļš putns, daudz klaigā un savā starpā sasauca, īpaši naktī. Teritoriāls putns. Ārpus pārošanās laika mēdz veidot nelielus bariņus, lai barotos.

⑦ **Zivjērglis** – šis augumā ne pārāk lielais, gaišais plēsīgais putns pārtiek tikai no zivīm, kuras medī, planējot un nolūkojot medījumu no augšas un tad strauji metoties ūdenī tam pakāļ.

⑧ **Jūras ērglis** – šis ir lielākais Latvijas plēsīgais putns, un vairāki to pāri mīt arī Lubāna mitrājā. Vecie putni tepat arī pārziemo, jaunie pirmos gadus dod priekšroku ceļošanai. Iecienītākā barība ir ūdensputni, tādēļ, ja redzat, ka ūdenstilpnes spārnoto iedzīvotāju vidū pēkšņi sākas vispārēja panika, tās iemeslu bieži vien var ieraudzīt, paraugoties augšup.

⑨ **Ķikuts** – dabas lieguma „Lubāna mitrājs” simbols. Vispiemērotākās ir plašas, ar grāvjiem nesarakātas palieņu pļavas, kur ikgadējie pavasara pali un augsts ūdens līmenis visas ligzdošanas sezonas laikā nodrošina augsnes mitrumu, irdenumu un slietu blīvumu, kas ir ķikuta pamatbarība. Skaists ir ķikuta rieta laiks, kad saulrietā tie ieņem vietu klajās, ciņainās palieņu pļavās un zāļu purvos, izriež krūtis un baltās astes spalvas.

⑩ **Baltmugurdzenis** – nepieciešami dabiski meži ar visiem tiem raksturīgajiem elementiem – dažāda vecuma augošiem kokiem, sausokņiem un kritālām. Barojas uz mikstas, trūdošas augsnes, tajos meklējot lielus kukaiņu kāpurus.

⑪ **Dzeltenā cielava** – mitru zālāju putns, dzeltenās cielavas siluets ir līdzīgs baltajai cielavai, taču tai dominē dzeltenā krāsa - dzeltens vēders un olīvzaļi mugurpuses spārni. Gaiša uzacs svītra, tumša aste ar baltām malām. Dabā var viegli pamanīt izteiksmīgās dzeltenās krāsas dēļ. To skaits kopš 20. gs. 90. gadiem ir dramatiski samazinājies. Kopš 1995. gada Latvijā dzelteno cielavu skaits samazinājies par 95%.

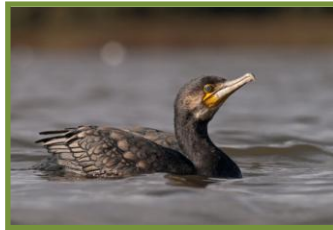
⑫ **Zivju dzenītis** – pie upēm mītoša putnu suga. Zivju dzenītis pārtiek no nelielāk zivtiņām, kuras noķer, pikējot ūdenī. Savu ligzdu tas veido krastu atsegumos izrakstās alās. Par alas piederību zivju dzenītim var droši pateikt ar ožas palīdzību – tai ir izteikta zivju smaka. Sastopams visu gadu.

① Lielais dumpis *Botaurus stellaris*

② Lielais baltais gārnis *Egretta alba*

③ Jūras krauklis *Phalacrocorax carbo*

④ Baltpieres zoss *Anser albifrons*

⑤ Cekuldūkuris *Podiceps cristatus*

⑥ Laucis *Fulica atra*

⑦ Zivjērglis *Pandion haliaetus*

⑧ Jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*

⑨ Ķikuts *Gallinago media*

⑩ Baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*

⑪ Dzeltenā cielava *Motacilla flava flava*

⑫ Zivju dzenītis *Alcedo atthis*

Informāciju apkopoja un sagatavoja Lubāna mitrāja informācijas centrs

Foto izmantotas no mājaslapas – www.putni.lv, fotogrāfiju autori (Jānis Jansons, Ainars Mankus, Jānis Ņuze, Aivars Petriņš, Igors Deņisovs)